

‘Calling dr. Burroughs, wanted at Deconditioning’

Verslaving als metafoor bij William S. Burroughs

Jos ten Berge*

William S. Burroughs (1914-1997) was een langdurig verslaafde die in zijn schrijven en denken van de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw de sociale en mentale mechanismen van drugsverslaving en ontwenning ontwikkelde tot een metafoor van de moderne, westerse samenleving. In zijn ‘algebra van de behoefte’ draait het om een strijd tussen de krachten van verslaving en ontwenning, tussen controle-verslaafde autoriteiten die alles inzetten om hun macht (of ‘witte junk’) te behouden - inclusief het heimelijk bevorderen van drugsverslaving - en vrijheidstrijders die alle ketenen van verslaving (aan drugs maar ook bijvoorbeeld aan macht en aan taal) willen breken. Het is een strijd tussen bewustzijnsbeperking en -verruiming, conditionering en deconditionering, schijn en werkelijkheid, goed en kwaad. Sommigen herkennen in Burroughs’ analyses de typisch paranoïde complottheorieën van een verslaafde, anderen zien er een opmerkelijk harde maar in essentie toch humanistische en optimistische analyse van de werkelijkheid in.

Inleiding

William S. Burroughs (1914-1997) was - behalve schrijver en godfather voor zulke uiteenlopende sub- en tegenculturen als de beatgeneration, hippies, punks en cyberpunks - ook een langdurig drugsgebruiker. Zijn debuutroman *Junkie* (1953) was grotendeels autobiografisch en in zijn ‘Letter of a master addict to dangerous drugs’ (1957), gepubliceerd in het respectabele *British Journal of Addiction*, somt hij alle drugs op waarmee hij tot dan toe ervaring had, van morfine tot nootmuskaat

* Dr. J.P. ten Berge is als universitair docent kunstgeschiedenis verbonden aan de Faculteit der Letteren van de Vrije Universiteit te Amsterdam. E-mail: jp.ten.berge@let.vu.nl.

Dit artikel is een bewerking van een lezing op 10 november 2007, ter gelegenheid van het William S. Burroughs-retrospectief in Paradiso te Amsterdam.

en van lsd tot het exotische yage, waarvoor hij in 1953 zelfs naar de Peruaanse jungle was afgereisd. Maar het waren opiaten die hem het meest hebben beziggehouden. Op zijn vijfentwintigste, zo schreef hij, na vijftien jaar ‘junk’, wist hij in 1956 eindelijk af te kicken met behulp van apomorfine (in zoutzuur gekookte morfine), waarmee de Londense arts John Yerbury Dent verslaafden probeerde te ontwennen (Burroughs, 1960, p. 15). In medische kringen is apomorfine nooit aangeslagen, maar Burroughs is het na zijn ontwenning altijd de hemel in blijven prijzen als dé oplossing voor alle vormen van drugsverslaving.

De problematiek van verslaving en ontwenning werd het leidmotief in Burroughs’ denken en schrijven. Het waren de termen waarmee hij, uniek in de literatuurgeschiedenis, de eeuwige strijd tussen goed en kwaad beschreef. Zijn gedachtegoed is vaak afgedaan als paranoïde, maar achter de vele huiveringwekkende beelden die het lezen van zijn romans soms tot een ware beproeving maken, schuilt toch een uiterst menslievende boodschap. Omdat zijn wereldbeeld nog altijd velen aanspreekt en tegelijk een uniek beeld geeft van de angstige denkwelten waarmee verslaving gepaard kan gaan, is een besprekking ervan op zijn plaats.

De algebra van de behoefte

Allereerst moet gezegd dat Burroughs aanvankelijk wel enig nut zag in drugsgebruik. Volgens hem dwongen drugs de gebruiker zowel sociaal als mentaal in een ‘onderwereld’, die hij o�vatte als een bevrijding van een zogenaamd normale maar in feite leugenachtige bovenwereld. ‘Er wordt meer gelogen in een normale baan, waar je voortdurend de schijn moet ophouden en je anders moet voordoen dan je bent’, schreef hij in 1948: ‘Persoonlijk vind ik drugs heel wat minder compromitterend vanuit ethisch standpunt’ (Harris, 1993, p. 25). Hoe groot zijn weerzin tegen die schijnwereld was, blijkt ook uit zijn beschrijving van het effect van het hallucinogene yage: ‘Yage is het helemaal, de drug die doet wat de andere zouden moeten doen. Dit is de meest totale ontkenning van respectabiliteit. Stel je een bankdirecteur van een klein stadje voor die verandert in een negerin, die in razernij naar de zwarte wijk rent voor seks met een harde neger. Hij zou die belachelijke toestand die bekend staat als zelfrespect nooit meer terugkrijgen’ (Harris, 1993, p. 180-181).

Aan de andere kant wist Burroughs ook dat drugsgebruik al snel een ‘habit’ wordt, een ‘way of life’ die net zo verslavend is als de fysieke drug. Dat gold volgens hem ook voor niet-verslavende middelen als hasjiesj en lsd, en wat dat betreft ging hij dus niet mee in het in de

jaren zestig van de vorige eeuw populaire onderscheid tussen bewustzijnsbeperkende en bewustzijnsverruimende drugs. Hij beschouwde iedere ‘habit’ als bewustzijnbeperkend, vond dat ontwenning van opiaten minstens zo bewustzijnsverruimend kon zijn als lsd, en benadrukte dat drugsgebruik alleen maar nuttig is zolang je er iets van leert (Burroughs, 1957). En volgens hem viel er heel wat van te leren. Drugs bieden namelijk inzicht in de mechanismen van verslaving en ontwenning, en die beheersen volgens hem ook de samenleving als geheel. ‘Alles wat chemisch kan worden gedaan, kan ook op andere manieren worden gedaan, als je maar genoeg weet van de betrokken mechanismen’ (Burroughs & Odier, 1984, p. 131). De mechanismen van ontwenning en verslaving zijn ook die van conditionering en deconditionering, van onderwerping en bevrijding en - uiteindelijk - van goed en kwaad.

Pars pro toto

Burroughs zag de relatie tussen dealer en junkie als een metafoor voor de samenleving als geheel, zeker in het moderne kapitalisme: ‘Junk is het ideale product, de ultieme koopwaar’, schreef hij over zijn ‘ziekte’: ‘Verkooppraatjes zijn niet nodig. De klant kruipt door het riool om te smeken te mogen kopen. De verkoper verkoopt zijn product niet aan een consument, hij verkoopt de consument aan zijn product. Hij verbetert zijn koopwaar niet, hij verlaagt zijn klant. Het is “de algebra van de behoefté”’ (Burroughs, 1960, p. 16). Drugs verkopen zichzelf, niet alleen doordat ze fysiek verslavend zijn, maar ook doordat bekeringsijverige gebruikers ze verspreiden en omdat het dealen op haar beurt ook verslavend is: ‘Selling is more of a habit than using’, zo constateert een niet-gebruikende maar ‘contactverslaafde’ dealer in Burroughs’ beroemdste roman *The naked lunch* (Burroughs, 1959, p. 20). Omdat de afhankelijkheid tussen junkie en dealer wederkerig is, zo meende Burroughs, breidt het systeem zich vanzelf uit, volgens de algebra van de behoefté. Het is een proces dat hij ook herkende in de groei van de bureaucratie, want bureaucraten verzinnen altijd nieuwe taken voor zichzelf en vragen altijd nieuwe medewerkers om hun bestaan te rechtvaardigen en hun macht uit te breiden. ‘De democratie’, zo valt te lezen in *The naked lunch*, ‘is aangetast door kanker en bureaus zijn haar gezwellen. Een bureau schiet ergens in de staat wortel en wordt kwaadaardig, zoals de Drugsbestrijding, en groeit en groeit en brengt steeds meer van zijn eigen soort voort, tot het zijn gastheer verstikt als het niet wordt uitgesneden’ (Burroughs, 1959, p. 129). Het ‘drugsprobleem’ groeit op dezelfde manier, en volgens Burroughs was dat ook de bedoeling. De overheid doet wel alsof het drugs be-

strijdt, om de schijn op te houden, maar gebruikt drugs in feite als een excuus om haar macht uit te breiden, om mensen lastig te vallen, in hun privé-leven te duiken, op te sluiten en te controleren. ‘Het zogenaamde drugsprobleem’, stelde hij in een interview in 1969, ‘is een voorwendsel om de controle over echte of mogelijke oppositie uit te breiden. Oppositie is in westerse landen vooral te vinden in de leeftijdsgroep van 18 tot 25. Dus maak je wat drugswetten, en een goed deel van de oppositie is in één klap wettelijk crimineel’ (Burroughs & Odier, 1984, p. 127-28). Daarom ook zou de politie op een gegeven moment gebruikers in plaats van dealers zijn gaan oppakken, omdat de dealers gedwongen zouden zijn om telkens nieuwe afnemers te zoeken. De verslaafde op straat vormt namelijk de onderste en enige niet-vervangbare laag in de junkpiramide (Burroughs, 1960, p. 17). Toen een journalist hem eens vroeg of hij echt dacht dat dit boze opzet was of gewoon die neiging van bureaucratieën om zichzelf steeds uit te breiden, antwoordde hij: ‘Beide’ (Palmer 1972, p. 62).

Controleverslaving

Verslaving betekende voor Burroughs iets dat bij onthouding acuut fysiek en mentaal onbehagen veroorzaakt (Burroughs & Odier, 1984, p. 144). Dat iets kon bij hem van alles zijn, maar sloeg vooral ook op macht. ‘Je kunt de symptomen van ontwenning zien in het gezicht van iemand als Nixon, als de macht niet meer daar is. (...) Macht en junk zijn symmetrisch’ (Morgan, 1988, p. 351). Hetzelfde gold volgens hem voor lagere regionen. Politieagenten doen zich wel voor als bestrijders van verslaving, maar zijn in feite zelf ‘control addicts’. Neem een agent zijn badge en wapen af en hij vervalt onmiddellijk tot een staat van fysieke en mentale verwarring; geef hem zijn badge en wapen terug en weg zijn de symptomen van ontwenning. Veel politieagenten zijn verslaafd aan wat Burroughs ‘witte junk’ noemde, aan het ‘uiteffenen van een gemeen soort macht over mensen die hulpeloos zijn’ en aan het altijd maar gelijk, gelijk hebben (Knickerbocker, 1965, p. 10). Zowel individueel als institutioneel zal de politie die macht altijd willen vasthouden en uitbreiden, en logischerwijs heeft zij er dus alle belang bij dat het drugsprobleem, en de criminaliteit in het algemeen, blijft groeien. Hetzelfde geldt voor de betrokken artsen en therapeuten, want ook die krijgen meer werk en meer macht zolang het probleem groeit. En het geldt ook voor de media, die er veel kopij aan ontnemen en drugs consequent voorstellen als tegelijk ‘evil’, om het optreden van politie en zorgverlening te rechtvaardigen, en ‘exciting’, om potentieel nieuwe gebruikers warm te maken, zodat het systeem wederom kan groeien (Mottram, 1977, p. 143).

In Burroughs' visie, kortom, is het drugsprobleem vooral een kwestie van de bescherming en uitbreiding van gevestigde belangen en wil niemand werkelijk een einde aan verslaving, omdat er te veel op het spel staat. Daarom ook wordt verzwegen dat vitamine A veel beter werkt tegen een verkoudheid dan vitamine C, want wat zou er gebeuren als mensen zomaar zichzelf konden genezen? Medici willen geen effectieve medicijnen want daarmee worden ze overbodig. Daarom ook is er nog steeds geen schone auto die een leven lang meegaat en zijn er nog steeds geen huizen die geen onderhoud nodig hebben, want dan zouden de auto-industrie en bouwsector schade lijden (Burroughs & Odier, 1984, p. 60-61).

En daarom ook werd volgens Burroughs de definitieve oplossing voor alle drugsverslaving - apomorfine - systematisch genegeerd, ondanks alle aanwijzingen voor haar effectiviteit, omdat het talloze wetshandhavers en zorgverleners overbodig zou maken en de autoriteiten een handig alibi zou ontnemen om hun macht te vergroten. De regering, aldus Burroughs in 1987, ten tijde van Reagans 'Just say no'-campagne, 'orkestreert de hele antidrugs onzin, en die hysterie kan van de hele planeet een politiestaat maken. Verdomd, het grootste gevaar vandaag de dag is een fascistische machtsgreep onder het mom van deze gigantische afleidingsmanoeuvre van opgeklopte drugspaniek!' (McCaffery & McMenamin, 1987, p. 176-177).

Dr. Benway

Burroughs' grootste angst was dat een dergelijke politiestaat maar al te gemakkelijk werkelijkheid kon worden, omdat alle menselijke relaties nu eenmaal worden beheerst door de algebra van de behoefte. De verslaafde onderwerpt zich immers aan zijn dealer net zoals de hongerige mens zich onderwerpt aan degene die hem te eten geeft, en de bange mens aan degene die hem bescherming biedt. Het is een menselijke zwakheid die volgens hem telkens weer meedogenloos wordt uitgebuit door wie maar de controle heeft over het object van de behoefte en dus zijn autoriteit kan opleggen, want zij worden onvermijdelijk 'controleverslaafden' die hun macht alsmaar willen uitbreiden (Miles, 1993, p. 105-106). De oude Maya's waren zijn schrikbeeld: één procent van de bevolking controleert de rest, zonder politie of wapens maar door psychologische controle (Burroughs, 1959, p. 156-157). Dat is ook het doel van Dr. Benway, een van de meest bizarre personages in *The naked lunch*. In afwachting van nog betere technieken zorgt Benway voor de geweldloze 'reconditionering' van rebellen met behulp van drugs en allerhande vormen van hersenspoeling: 'Calling dr. Benway, wanted at Reconditioning', zou het dan vriendelijk schallen

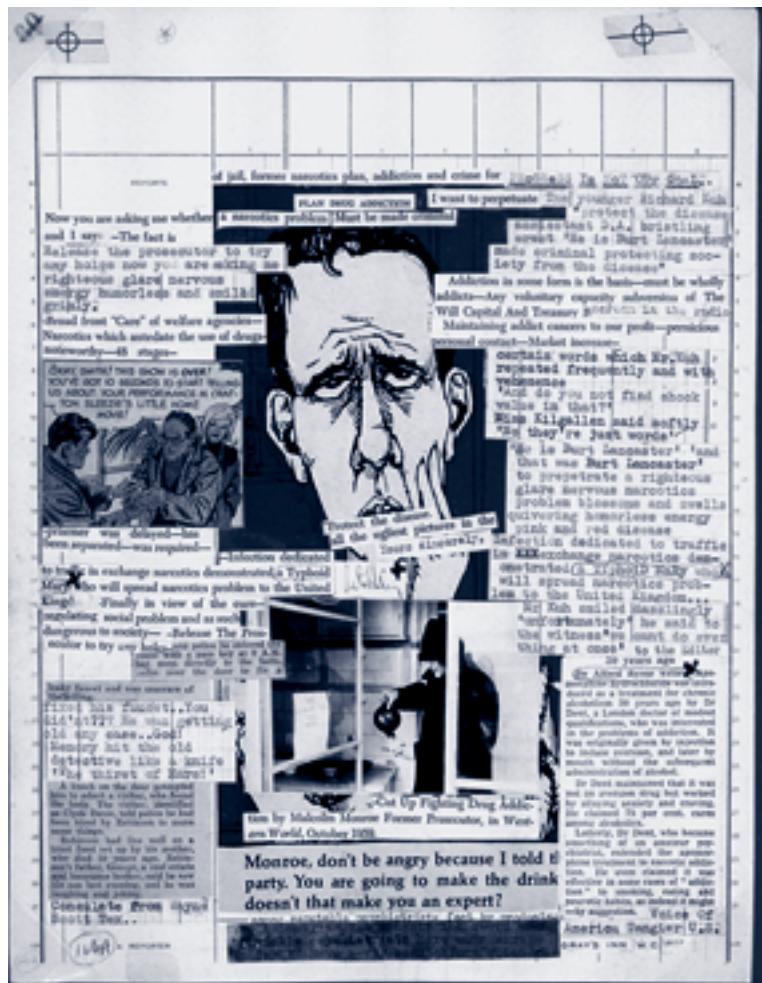
door de intercom wanneer er weer iemand een Totale Demoralisatie (TD) nodig had. En zoals gebruikelijk verbergt ook Benway zijn activiteiten achter een bureaucratische façade want, zo legt hij zelf uit: ‘De naakte behoefte van controleverslaafden moet afdoende verborgen blijven achter een willekeurige en ingewikkelde bureaucratie, zodat het subject zijn vijand nooit direct kan benaderen’ (Burroughs, 1959, p. 26).

‘Just say no’

Hoewel sommige aspecten van Burroughs’ maatschappijanalyse herkenbaar zijn, heeft het toch ook duidelijk de trekken van een soort complottheorie, die hij in de loop der jaren steeds verder uitwerkte. Dat kwam zijn geloofwaardigheid niet ten goede. Zo ging hij betogen dat taal niet zozeer een communicatiemiddel is als wel een instrument om mensen bij voorbaat zo grondig te conditioneren dat ze niet meer in opstand willen komen: ‘Woorden zijn de voornaamste middelen van controle’ (Miles, 1993, p. 130). Taal, aldus Burroughs, dringt de mens vaste structuren en betekenissen op waarvan men zich niet bewust is, waaraan men verslaafd raakt, die het leven gaan regeren en daardoor oneindig manipuleerbaar maken. Hele religies zijn erop gebaseerd, volken worden ermee onderdrukt. Je kunt mensen ermee laten kopen wat je wilt of de grootste misdaden laten begaan. In Burroughs’ visie bestond de hele door de bladen *Time*, *Life* en *Fortune* gevoede maatschappelijke middenklasse niet eens meer uit mensen, maar uit wandelende bandrecorders die alles napraten wat hen wordt ingeprent. Voor hem betekende de heerschappij van het woord een voortdurende hersenspoeling die uiteindelijk zou leiden tot een totale gelijkschakeling, ontmenselijking en stagnatie van de evolutie (Von Ziegesar, 1986, p. 163).

Zodra mensen echter beseffen dat alles slechts schijn en illusie is, wordt alles weer mogelijk: ‘If nothing is true, then everything is permitted’, zoals een van zijn motto’s luidde (Burroughs & Odier, 1984, p. 97). In essentie waren al zijn projecten, van apomorfine tot de ‘cut-up’-techniek, bedoeld om mensen te ‘ontwennen’, om gaten te schieten in de schijnwereld en ons zicht op en toegang tot een andere, betere wereld te verschaffen. Door bestaande teksten te ‘versnijden’ en opnieuw te arrangeren, zo meende hij, zouden ze hun ware aard onthullen. Zo onderwierp hij eens een artikel over de strijd tegen drugsverslaving aan een ‘cut-up’, waarna de strekking inderdaad heel anders werd: ‘Plan Drug Verslaving - narcoticaprobleem - moet criminell worden gemaakt / Vooruitgang is niet ons doel / Bescherm de ziekte / Behoud verslaafde kankers voor onze winst / kwaadaardig per-

soonlijk contact - marktuitbreiding.' Voor Burroughs was dit geen kwestie van toeval en deze 'cut-up' in het bijzonder leverde volgens hem een 'verbazend heldere en vooruitziende formulering op van de ware doelen en methoden van de drugsbestrijding' (Sobieszek 1996, p. 65-67).

Figuur 1 William S. Burroughs en Brion Gysin, zonder titel (circa 1965). Collage op grafiekpapier (31,3 x 23,2 cm), Los Angeles County Museum of Art.

Ontwennen was voor Burroughs deconditioneren, en deconditioneren betekende ‘het verwijderen van alle automatische reacties die voortvloeien uit eerdere conditionering, alle automatische reacties op Koningin, Vaderland, Paus, President, Generalissimo, Christus, Allah,

Christus, Fidel Castro, de Communistische Partij, de CIA. Zodra automatische reacties niet meer werken, ben je in staat zelf te denken. Alleen gedeconditioneerden zouden stemrecht moeten hebben' (Miles, 1993, p. 174). Dat werd ook de leidraad van zijn romans. *The ticket that exploded* (1962) opent met een keuze: we kunnen gedrogeerd blijven zitten hallucineren in de onechte Tuin der Lusten die onze machthebbers voor ons hebben gemaakt, of we kunnen de grimmige werkelijkheid onder ogen zien en er de strijd mee aanbinden (Miles, 1993, p. 134-135). Dat is de strijd waarvan ook *The soft machine* (1961) en *Nova express* (1964) verhalen, met een maffiose Nova Mob die als equivalent van morfine de verslaving in stand wil houden, zelfs als de wereld daarmee 'nova' dreigt te gaan, tegenover guerrilla-achtige partizanen die als equivalent van apomorfine iedereen willen ontwenden om de wereld te reden.

Paranoia

In de loop der jaren nam Burroughs' complotdenken steeds onwaarschijnlijker vormen aan. In de jaren zestig ging hij betogen dat het kwaad eigenlijk toch niet alleen maar kwam van aardse controleslaafden, maar van buitenaardse insectachtige wezens die in een ver verleden het woord in de vorm van een virus in het strottenhoofd van de mens hadden geïmplanteerd en sindsdien de werkelijkheid besturen als een biologische film, als een soort theater met een alien aan de knoppen die het universum bespeelt als een toneeltechnicus met recorders en projectoren (Miles, 1993, p. 134).

Dat klinkt inderdaad bizarre en dergelijke uitspraken zijn dan ook herhaaldelijk afgedaan als de paranoïde wanen van een drugsgebruiker die ze niet allemaal meer op een rijtje heeft. De diagnose van paranoia, een vorm van projectie waarbij dingen en voorvalen consequent worden geïnterpreteerd als bewijzen dat anderen je kwaad willen doen, lijkt hier inderdaad van toepassing. Maar wanneer zo'n diagnose wordt gebruikt als excuus om Burroughs' analyses als onzin van de hand te wijzen, wordt niet alleen al te gemakkelijk voorbijgaan aan het feit dat hij graag polemiseerde (en als schrijver niet verantwoordelijk is voor wat zijn personages zeggen) maar ook onrecht gedaan aan zijn denken. In de kern blijkt hij namelijk een directe erfgenaam van het humanisme en typisch modern, in die zin dat hij de mens wenste te zien als een autonoom individu dat niet wordt geregeerd door god, kerk, koning of wat voor krachten buiten zichzelf dan ook, maar dat zelf denkt en eigen beslissingen neemt.

Dit wijdverspreide ideaalbeeld had echter als bijeffect dat mensen bang dan ooit werden voor beïnvloeding van buitenaf. Dat heeft tal van

literaire, politieke en andersoortige doemscenario's en anti-utopieën opgeleverd, waarin mensen hun zwaar bevochten autonomie weer (dreigen te) verliezen aan oncontroleerbare machten in sinistere complotten. Zeker in het individualistisch ingestelde Amerika werden (en worden) zulke ideeën nogal eens met een extreme 'alles of niets'-logica uitgesponnen. Burroughs is daar een sprekend voorbeeld van. Zijn werk is doordrenkt van angst om te worden beïnvloed. Zelfs 'junk' was voor hem geen substantie die mensen nemen omdat ze dat willen, maar een soort parasitair organisme of virus dat het lichaam binnendringt en daar alle functies van de gebruiker overneemt.

Soft machines

Het bijzondere aan Burroughs is dat hij niet wilde niet weten dat de mens (ook) een sociaal dier is en mede wordt gevormd door alles wat hij vanaf de geboorte ervaart. Hij vond dat een mens, om waarlijk mens te zijn, eigenlijk helemaal niets mocht ontlenen aan de buitenwereld. Op de minste geringste suggestie van beïnvloeding reageerde hij - althans in geschrifte, niet in persoon - met hysterische angstvisioenen van de mens als een 'soft machine' die zich overlevert aan kwaadaardige, parasitaire krachten en onmiddellijk degenerert tot een lagere, meestal insectachtige levensvorm (Melle, 2002). Voor hem was 't het een of het ander: óf je bent vrij, óf je bent een goedkoop en inwisselbaar massaproduct, een wandelende bandrecorder, een slaaf. Er is geen middenweg.

In feite had Burroughs dus geen plaats voor een sociaal leven. Alle sociale uitwisseling bedreigt immers per definitie de eigen autonomie, is dus een bron van terreur en reden voor paniek. Zelfs een gesprek met vrienden zou in zijn visie neerkomen op een aanslag op de eigen identiteit. In zijn paradijs zou iedereen absoluut vrij zijn maar dus ook helemaal alleen. Zijn geloof in de oneindige mogelijkheden van de mens maakte hem tot een humanist, maar daar tegenover stond zijn voortdurende twijfel of echte vrijheid en autonomie wel mogelijk zijn. Terwijl die twijfel de meeste postmodernistische denkers nieuwe ruimte bood voor de sociale dimensie, lijkt Burroughs echter eerder terug te keren tot een typisch premodern gedachtegoed. Ondanks zijn fascinatie met moderne technologieën, lijkt hij met één been in de middeleeuwen te staan, toen alle kwaad nog werd toegeschreven aan demonen die bezit nemen van lichaam en geest. Die paranoïde invulling van zijn angsten hield ongetwijfeld verband met zijn drugsgebruik: 'De theorie van verslaving kwam in mijn hoofd op toen de junk

mijn arm inging', zoals hij zelf eens zei (Morgan, 1988, p. 351). Maar in zijn exorcistisch streven naar ontwenning had hij niets dan goeds met de mensheid voor.

Literatuur

Burroughs, W.S. (1953). *Junkie*. New York: Ace Books. (Eerste editie verschenen onder pseudoniem William Lee; latere edities als *Junky*).

Burroughs, W.S. (1957). Letter of a master addict to dangerous drugs. *British Journal of Addiction*, 53, 119-131.

Burroughs, W.S. (1959). *The naked lunch*. Parijs: Olympia Press. (Latere edities verschenen als *Naked lunch*).

Burroughs, W.S. (1960). Deposition: Testimony concerning a sickness. *Evergreen Review*, 11, 15-23. (Ook opgenomen in alle latere edities van *Naked lunch*).

Burroughs, W.S., & Odier, D. (1984). *The job. Topical writings and interviews*. Londen: John Calder.

Harris, O. (1993). *The letters of William S. Burroughs, 1945 to 1959*. Londen: Picador.

Knickerbocker, C. (1965). William Seward Burroughs, II. In G. Plimpton (Ed.) (1999), *The Paris Review interviews: Beat writers at work* (pp. 3-32). Londen: Harvill Press.

McCaffery, L., & McMenamin, J. (1987). An interview with William S. Burroughs. In A. Hibbard (Ed.) (1999), *Conversations with William S. Burroughs* (pp. 171-195). Jackson: University Press of Mississippi.

Melley, T. (2002). A terminal case: William Burroughs and the logic of addiction. In J.F. Brodie & M. Redfield (Eds.), *High anxieties: Cultural studies in addiction* (pp. 38-60). Berkeley/Los Angeles: University of California Press.

Miles, B. (1993). *William Burroughs. El hombre invisible*. Londen: Virgin.

Morgan, T. (1988). *Literary outlaw. The life and times of William S. Burroughs*. New York: Holt.

Mottram, E. (1977). *William Burroughs. The algebra of need*. Londen: Boyars.

Palmer, R. (1972). William Burroughs: Rolling Stone Interview. In A. Hibbard (Ed.) (1999), *Conversations with William S. Burroughs* (pp. 51-79). Jackson: University Press of Mississippi.

Sobieszek, R.A. (1996). *Ports of entry. William Burroughs and the arts*. Los Angeles: County Museum of Art/Thames and Hudson.

Ziegesar, P. von (1986). Mapping the cosmic currents: An interview with William Burroughs. In A. Hibbard (Ed.) (1999), *Conversations with William S. Burroughs* (pp. 160-170). Jackson: University Press of Mississippi.